ויהבו ליה שחור ושקל. נראה דהך בעיא היא אפילו לרבנן דאמרי בין התרנגולים דאיכא למימר דעד כאן לא אמרי אלא בשים שם לבנים ושחורים ואמר זה וזה ואז יש לחוש דדעתיה אלבן וקונה שחור מפני לבן שעמו אבל הכא כי יהבי ליה שחור ושקיל ליה ואזיל אינו יודע שיתנו לו לבן: **חצב** קשבא. פ"ה והוא מין תמרים והכי נמי משמע בפ"ק דמגילה (דף ז:) דקאמר התם מלי טפקא דקשבי וטפקא הוא של שמשימין בו תמרים כדאמרינן בריש הזורק (גיטין דף עח.) טפקא דאכלה ביה תמרים וקשבא נמי משמע בפרק הכונס (ב"ק דף נח: ושם ד"ה קשבא) שהוא דקל גבי ההוא דקן קשבא מתבריה אמר ריש גלותא לדידי חזי לי ומלא תאלתא בקיעא הוו קיימי ותאלי הם דקליס נחוריס כדמשמע בפרק המוכר את הבית (ב"מ ד"ב דף סט:) וקשיא אמאי נקט דקל טב כיון דדקלי כולהו אמירי לכך נראה לפרש דתרי מיני קשבא הינהו האחד נושא תמרים ומיניה מיירי בכל הני שהבאתי אבל האי דהכא הוא מין עשב שבו תיחם יהושע לישראל את הארץ וכן משמע בפרק ח"ה (שם דף נו.) שמעמידין אותו על המגרים דאמרינן אין שם לא מיגר ולא חצב אלא ובערוך (ערך חצב ה') פירש כל חצבא דהכא שהוא יערת הדבש קנה שגדל בו לוקר"ל ומסקנא דהך שמעתא כתב ר' ברוך בר' כיון דשאר דברים פירושן אסור א"כ אסור לעולם למכור לכומר עובד כוכבים לבוהה דהוי כמו פירושן דדבר ברור הוא דלתקרובת בעי ליה ועובר משום לפני עור וגם אסור למכור שעוה לשום עובד כוכבים ביום איד ההוא אבל ודאי בשאר ימים מותר וכן אותם כלי עבודת כוכבים שישראל קונה לאחר שפגמו העובד כוכבים ובטלו מ"מ אסור למכרו לעובד כוכבים כמו שהוא עד שיהא ניתן כולו דבשביל פגימה אחת אינו מניח לתת בו יין לקלס לעבודת כוכבים והכי נמי ספרי פסולים הרואים לתיפלה בבית עבודת כוכבים אסור למכור להם לכומרים דעובר משום לפני עור ואף לעובד כוכבים שאינו כומר אסור דבודאי יתנו לו ימכרנו לכומר: **מקום** שנהגו **שלא למכור אין מוכרין.** פירוש משום חשש רביעה ועבר אלפני עור וגו' ומדלא מפליג הכא בין אית ליה בהמה ובין לית ליה בהמה אלמא משמע דאפילו אית ליה לעובד כוכבים בהמה אחרינתא אסור וקשה להר"ר אלחנן מ"ש מדלעיל (דף ו.) גבי תקרובת דאי אית ליה לדידיה בהמה שרי לישנא דלפני עור והכא קיימינן לאותו לישנא כדפרי' ותירץ ר' יהודה דשאני רביעה שהוא מתאוה לכל בהמה ובהמה וא"ת במקום שנהגו שלא למכור נמי ניחא לשחיטה זבנה דקתמרינן בגמ' גבי רב הונא דזבן פרה לעובד כוכבים משום דאיכא לשחיטה זבנה ויש לומר דסתם בהמה דקה לגדל היא עומדת כעז לחלבה ורחל לגיזתה: **שלמין** ושבורין. פירוש דגזרינן שבורין אטו שלימין ותימה מ"ש מפרה דתלינן באיסור לשחיטה זבנה ובשבורין ודאי לשחיטה זבנה וי"ל דשבורין כי חזו להו עלמא בבית העובד כוכבים סברי דשלמין נמכרו ובבית העובד כוכבים נשתברו וכי זבין לאו לשחיטה זבין אבל פרה אפילו לאחר ימים רבים כי חזו לה עלמא בביתיה דעובד כוכבים אמר לשחיטה זבנה לפי שאינה ראויה למלאכה כל כך אבל אין לפרש דאינה ראויה למלאכה כלל דהא אמרינן בגמ' (לקמן טו.) ישראל ששכר פרה מהכן משמע דפרה בת מלאכה היא וכן (שם:) לא ג) יסכור לו פרה המוכרת בשביעית אלמא בת מלאכה היא ושם). פ"ה משום דלרביעה בעי ליה כיון שאין מלאכתו אלא ברביעה ואין ברביעה חיוב חטאת אלא שבות ולא דק דודאי במיוחד לרביעה אדם אמר בפ' המניח (שבת דף לד.) דאפילו רבנן מודו דליכא חיוב חטאת משום דחי נושא את עצמו ולא פליגי אלא בשום המיוחד לעופות וא"ת מנ"ל התם דטעמייהו דרבנן דאמרי הכא היינו משום דס"ל דאין חי יכה דעופות נושא את עצמו דלמא טעמייהו כרבי ד) דגזר משום תורת כלי זיין וי"ל דמדכיילו ליה עם שאר בהמה בשה דטעמייהו ממה שיש איסור בשעת מכר משום שאלה שכירות ונסיוני אלמא ש"מ בשום נמי היינו טעמייהו: **אמר** רב במקום שאסרו לייחד אסרו למכור כו'. פירוש דטעמא דשרו רבנן במקום שנהגו למכור היינו משום דלא חשידי על הרביעה וה"ה לייחד אלמא תלי רב טעמא דמכר בחשד דרביעה וקשה לר"י אמאי לא פריך ליה מתני' דלקמן (דף טו:) בשמעתין מקום שנהגו למכור בהמה דקה לכותים מוכרין ובמקום שנהגו שלא למכור אסור והתם ליכא חשד דרביעה כדפריך לקמן דאין כותים חשודים על הרביעה ולריך עיון ולאמאי דהדר ביה רב ניחא:

לא סתמן צריכא למימר דמזבנינן ולא פירושן צריכא למימר דלא מזבנינן אלא סתמן דקאמר חיטי פירושן דקאמר חוורתא מכלל דתרנגול אפי' סתמן נמי לא אמרי לעולם סתמן דקאמר חיטי חוורתא פירושן דקאמר לעבודת כוכבים ופירושן אצטריכא ליה סד"א האי גברא לאו לעבודת כוכבים קא בעי אלא מיבק הוא דאביק בעבודת כוכבים וסבר כי היכי דההוא גברא אביק ביה כ"ע נמי אביקו אימא הכי כי היכי דליתבו לי קמ"ל בעי רב אשי תרנגול לבן קטוע למי מהו למכור לו תרנגול לבן שלם מי אמרינן מדקאמר קטוע לאו לעבודת כוכבים קבעי או דלמא איערומי קא מערים את"ל אהאי איערומי הוא דקא מערים תרנגול לבן למי תרנגול לבן למי ויהבו ליה שחור ושקל ויהבו ליה אדום ושקל מהו למכור לו לבן מי אמרינן כיון ב)דיהבו שחור ושקל אדום ושקל לאו לעבודת כוכבים קא בעי או דלמא ג)איערומי קא מערים תיקו: ר"מ אומר אף דקל וכו': א"ל רב חסדא לאבימי גמירי ד)דעבודת כוכבים דאברהם אבינו ד' מאה פירקי הויין ואנן חמשה תנן ולא ידעינן מאי קאמרינן ומאי קשיא דקתני ר"מ אומר אף דקל טב חצב ונקלם אסור למכור לעובדי כוכבים דקל טב הוא דלא מזבנינן הא דקל ביש מזבנינן והתנן ה)אין מוכרין להם במחובר לקרקע א"ל מאי דקל טב פירות דקל טב וכן אמר רב הונא פירות דקל טב חצב קשבא נקלם כי אתא רב דימי א"ר חמא בר יוסף ו)קורייטי א"ל אביי לרב דימי תנן נקלם ולא ידעינן מהו ואת אמרת קורייטי ולא ידעינן מאי אהנית לן א"ל אהנאי לכו דכי אזלת התם אמרת להו נקלם ולא ידעי אמרת להו קורייטי וידעי וקא מחוו לך: **מתני'** ז)מקום ח)שנהגו למכור בהמה דקה לעובדי כוכבים מוכרין מקום שנהגו שלא למכור אין מוכרין ט) ובכל מקום אין מוכרין להם בהמה עגלים וסייחים שלמין ושבורין י)ר' יהודה מתיר בשבורה יא)רבן בתירא יב)מתיר בסוס: **גמ'** למימרא דאיסורא ליכא מנהגא הוא דאיכא היכא דנהיג איסור נהוג היכא דנהיג היתר נהוג ורמינהי יג)אין מעמידין בהמה בפונדקאות של עובדי כוכבים מפני שחשודין על הרביעה אמר רב מקום שהתירו למכור התירו לייחד מקום שאסרו לייחד אסרו למכור

ור"א

תליא מילתא ומקום שנהגו למכור דקתני מתני' כגון במקום שאין חשודין על הרביעה לפיכך התירו לייחד: **ומקום שאסרו לייחד.** דקתני אין מעמידין מיירי במקום שחשודין על הרביעה שמנהגם בכך ולפיכך אסורין למכור והכל הולך אחר המנהג. ולא קשיא הא דלא קאמר נמי כי האי לישנא מקום שאסרו למכור אסור לייחד כי היכי דקאמר מקום שהתירו למכור התירו לייחד משום דהתירו למכור דקתני קא מהדר אמתני' דקתני מקום שנהגו למכור מוכרין דתנא דידן לא מייירי אלא במכירה ומקום שאסרו לייחד (א) דקמהדר אההיא דאין מעמידין דמיירי באיסור יחוד:

ור"א

למלאכה כדאמרינן בגמ' (לקמן טו.) ישראל ששכר פרה מהכן משמע דפרה בת מלאכה היא וכן (שם:) לא ג) יסכור לו פרה המוכרת בשביעית אלמא בת מלאכה היא ושם). פ"ה משום דלרביעה בעי ליה כיון שאין מלאכתו אלא ברביעה ואין ברביעה חיוב חטאת אלא שבות ולא דק דודאי במיוחד לרביעה אדם אמר בפ' המניח (שבת דף לד.) דאפילו רבנן מודו דליכא חיוב חטאת משום דחי נושא את עצמו ולא פליגי אלא בשום המיוחד לעופות וא"ת מנ"ל התם דטעמייהו דרבנן דאמרי הכא היינו משום דס"ל דאין חי יכה דעופות נושא את עצמו דלמא טעמייהו כרבי ד) דגזר משום תורת כלי זיין וי"ל דמדכיילו ליה עם שאר בהמה בשה דטעמייהו ממה שיש איסור בשעת מכר משום שאלה שכירות ונסיוני אלמא ש"מ בשום נמי היינו טעמייהו: **אמר** רב במקום שאסרו לייחד אסרו למכור כו'. פירוש דטעמא דשרו רבנן במקום שנהגו למכור היינו משום דלא חשידי על הרביעה וה"ה לייחד אלמא תלי רב טעמא דמכר בחשד דרביעה וקשה לר"י אמאי לא פריך ליה מתני' דלקמן (דף טו:) בשמעתין מקום שנהגו למכור בהמה דקה לכותים מוכרין ובמקום שנהגו שלא למכור אסור והתם ליכא חשד דרביעה כדפריך לקמן דאין כותים חשודים על הרביעה ולריך עיון ולאמאי דהדר ביה רב ניחא:

לאו סתמא צריכא למימר דמזבנינן. דלא תנינן אלא תרנגול לבן אבל חיטי חוורתי מותר: **אפי' סתמן נמי לא.** וקשיא לרבי זירא דאמר שהתרנגול נמי מותר למכור לו תרנגול לבן: **סד"א האי גברא לאו לעבודת כוכבים קבעי.** דהא אין דרך חיטין להקריב לעבודת כוכבים: **אלא מיבק אביק ביה.** קשור. ואילו קונין מידו אוס חפץ לצורך עבודת כוכבים היה נותנה בזול מתוך שהוא אדוק לעבודת כוכבים וסבור כי היכי דאביקנא בה והיבנא כל מידי דאית לי בזול לצורך עבודת כוכבים כ"ע נמי אדוקין בה סבר אימא לעבודת כוכבים קבעינא ויהבו לי בזול ומיהו אין לבו לעבודת כוכבים ולישתרי קמ"ל: **קטוע.** רגל: **איערומי אערים.** דידע הוא שאין קטוע מצוי וימכרו לו שלם אלא להוליא מלבם שלא יבינו שצורך עבודת כוכבים הוא תובע קטוע: **ויהבו ליה שחור ושקיל.** כלומר כשמוכרין לו שחור לבדו שקיל ליה. ואליבא דר' יהודה מיבעיא ליה הכי ולא לרבנן דרבנן אפי' בין התרנגולים אסרי: דקל טב ודקל ביש שני מיני דקלים הם: **אין מוכרין להן במחובר לקרקע.** כדמפ' לקמן (דף כ.) משום דכתיב לא תחנם ט) לא תתן להם חניה' בקרקע: **קשבא.** מין תמרים כמו (מגילה ז:) מלא טפקא דקשבי. ואית דאמר היינו חצובה שבו תיחם יהושע את הארץ (ב"מ דף נו.) **ועשב** נאה הוא: **קורייטי.** מין פירות. וי"ל עפרורית קרטי לבונה ואינו נראה דא"כ אמאי לא ידעי: **דכי אזלת להתם.** לא"י: **מתני' מקום שנהגו למכור בהמה דקה.** כגון מקום שלא נחשדו על הרביעה והכי מפרש לה בגמרא. ואל יאנה אדם מפני המחלוק' לא גרס לה הכא אלא בפסחים (דף כ:) גרס לה: **וכלל מקום אין מוכרין להן בהמה גסה.** מפני שמיוחדת למלאכה ועושה בהמתו מלאכה בשבת: **עגלים וסייחים שלמים ושבורים.** ואפילו שבורים שאינן ראוין למלאכה גזרו בהו רבנן דלמא אתי לאחלופי הראוין למלאכה ואיכא למיחש להו לשאלה ולשכירות ונסיוני לשמפרש טעמא בגמ' [טו.]: **מתיר בשבורה.** מפרש טעמא בגמ' [טו.]: **מתיר בסוס.** שאין מלאכתו אלא לרכיבה ורכיבה שבות היא ואלו מלאכה משום דחי נושא את עצמו לא איכפת לן אי אתי להשאילו ולהשכירו: **גמ' מפני שחשודין על הרביעה.** ואיכא משום לפני עור לא תתן מכשול ב) דבני נח נצטוו על הרביעה דכתיב (בראשית ט) והיו לבשר אחד יצאו בהמה וחיה שאין נעשין בשר אחד (סנהדרין דף נח.): **אמר רב במקום שהתירו למכור כו'.** כלומר יאות נמי במנהגא

מסורת הש"ס

ב) ל"ל דיהבו ליה שחור כו'. רש"ל. ג) [כלומר מסכת עבודת כוכבים]. ג) [לקמן יט:]. ד) [ברכות נ:]. ה) [פסחים נג. כל המענה זו]. ו) [גיר' רי"ף ואל יענה אדם מפני המחלוקת]. ז) [לקמן נח:]. ח) שבת לד. בכורות ב. [נעיל: לקמן נח. פסחים נג. תוספ' לפ"ב]. ט) [לקמן כב.]. י) [בכורים ז]. כ) [ויקרא יט]. ל) [ל"ל יתמור]. מ) [וע"ע תוס' לקמן טו. ד"ה איתמר]. נ) [לקמן נח.].

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה ומקום שאסרו וכו' שאסרו לייחד דקתני קמהדר אההיא:

מוסף רש"י

מקום שנהגו שלא למכור. דהתמירו על עצמן דילמא אתי למכור גסה (פסחים נג.). אין מוכרין להם בהמה גסה. דגזור ביה רבנן משום שאלה ומשום שכירות ומשום נסיוני וישראל מצווה על שביתת בהמתו בשבת (שם). עגלים וסייחים. קטנים ואע"ג דלאו בני מלאכה הינהו מיתלפי במכירת גדולים, ושבורים מיתלפי במכירת שלימים (שם). מתיר בשבורה. למכור לעכו"ם בהמה שנשברו רגליה ובמקום שלא נחשדו על הרביעה (בכורות ב.) דלא משכי לה ושתעו לה, הלכך לא חזי ליה ישראל בגי נכרי ולא אתי למיסרייה מכירה אתרייתי (פסחים שם). מתיר בסוס. לפי שמלאכתו לרכיבה ומיהו דדייה ליכא למיגזר בהן דאין בה אלא משום שבות, דאין רוכבין על בני בהמה בני שבות תנן לה במסכת ביצה (פסחים שם וכעי"ז לעיל ז:) מפני שמלאכת הסוס אם היה אדם עושה אותה אין מייב עליה חטאת, דלרכיבה עומד והמי נושא את עצמו, והא דאסרו למכור בהמה גסה לנכרי משום שאלה ומשום שכירות אסור, וקום לי נמי דמשאיל ומוגר לאו איסורא דאורייתא איכא, שאין זו מלאכה אלא הסוס ובגדי אוהבת שביתת בהמה מלאכה כתיבא (שבת צד. וכעי"ז בכורות ב.). בפונדקאות. שעושין להתאכסן שם עובדי כדכים שם ומעלים שכר לנעלים (לקמן כב.). שחשודין על הרביעה. וכני נח נאסרו בה כו' ויש כאן לפני עור לא תתן מכשול (שם).

עין משפט נר מצוה

סב א ב מיי' פ"ט מהל' עבודת כוכבים הלכה ז סמג לאוין מה טוש"ע י"ד סי' קנא סעיף ב:
סג ג מיי' פ"כ מהל' שבת הלכה ג ה סמג לאוין סה טוש"ע י"ד סי' קנא סעיף ד:
סד ד מיי' שם הלכה ד:

רבינו חננאל

מאי לאו סתמן דקאמר מאן מזבן חיטי ופירושן בדאמר מאן מזבן חיטי חיורתא מכלל דתרנגול אפילו בסתמא אסור. ופרקי' לא לעולם סתמן דקאמר חיטי חיורתא פירושן דקאמר חיטי לעבודת כוכבים ופירושן איצטריך ליה סד"א האי גברא לאו לעבודת כוכבים בעי להו להנהו חיטי אלא מיבק הוא דאביק בעבודת כוכבים כלומר אוהבה הרבה ודבוק באהבת עבודת כוכבים וסבר כי היכי דאביק בה הוא הכי אביקי בה אחריני וכיון דשמעי דלעבודת כוכבים בעינא לה יהבי לי קמ"ל. בעי רב אשי אם אומר העובד כוכבים תרנגול לבן קטוע למי מהו למכור לו תרנגול לבן שלם מי אמרינן כיון דיהבו שחור ושקל אדום ושקל לאו לעבודת כוכבים קא בעי או דלמא איערומי קא מערים תיקו: ר"מ אומר אף דקל וכו': א"ל רב חסדא לאבימי גמירי דעבודת כוכבים דאברהם אבינו ד' מאה פירקי הויין ואנן חמשה תנן ולא ידעינן מאי קאמרינן ומאי קשיא דקתני ר"מ אומר אף דקל טב חצב ונקלם אסור למכור לעובדי כוכבים דקל טב הוא דלא מזבנינן הא דקל ביש מזבנינן והתנן אין מוכרין להם במחובר לקרקע א"ל מאי דקל טב פירות דקל טב וכן אמר רב הונא פירות דקל טב חצב קשבא נקלם כי אתא רב דימי א"ר חמא בר יוסף קורייטי א"ל אביי לרב דימי תנן נקלם ולא ידעינן מהו ואת אמרת קורייטי ולא ידעינן מאי אהנית לן א"ל אהנאי לכו דכי אזלת התם אמרת להו נקלם ולא ידעי אמרת להו קורייטי וידעי וקא מחוו לך: **מתני'** מקום שנהגו למכור בהמה דקה לעובדי כוכבים מוכרין מקום שנהגו שלא למכור אין מוכרין ובכל מקום אין מוכרין להם בהמה עגלים וסייחים שלמין ושבורין ר' יהודה מתיר בשבורה רבן בתירא מתיר בסוס: **גמ'** למימרא דאיסורא ליכא מנהגא הוא דאיכא היכא דנהיג איסור נהוג היכא דנהיג היתר נהוג ורמינהי אין מעמידין בהמה בפונדקאות של עובדי כוכבים מפני שחשודין על הרביעה אמר רב מקום שהתירו למכור התירו לייחד מקום שאסרו לייחד אסרו למכור

ור"א

תליא מילתא ומקום שנהגו למכור דקתני מתני' כגון במקום שאין חשודין על הרביעה לפיכך התירו לייחד: **ומקום שאסרו לייחד.** דקתני אין מעמידין מיירי במקום שחשודין על הרביעה שמנהגם בכך ולפיכך אסורין למכור והכל הולך אחר המנהג. ולא קשיא הא דלא קאמר נמי כי האי לישנא מקום שאסרו למכור אסור לייחד כי היכי דקאמר מקום שהתירו למכור התירו לייחד משום דהתירו למכור דקתני קא מהדר אמתני' דקתני מקום שנהגו למכור מוכרין דתנא דידן לא מייירי אלא במכירה ומקום שאסרו לייחד (א) דקמהדר אההיא דאין מעמידין דמיירי באיסור יחוד:

ור"א

לאו סתמא צריכא למימר דמזבנינן. דלא תנינן אלא תרנגול לבן אבל חיטי חוורתי מותר: **אפי' סתמן נמי לא.** וקשיא לרבי זירא דאמר שהתרנגול נמי מותר למכור לו תרנגול לבן: **סד"א האי גברא לאו לעבודת כוכבים קבעי.** דהא אין דרך חיטין להקריב לעבודת כוכבים: **אלא מיבק אביק ביה.** קשור. ואילו קונין מידו אוס חפץ לצורך עבודת כוכבים היה נותנה בזול מתוך שהוא אדוק לעבודת כוכבים וסבור כי היכי דאביקנא בה והיבנא כל מידי דאית לי בזול לצורך עבודת כוכבים כ"ע נמי אדוקין בה סבר אימא לעבודת כוכבים קבעינא ויהבו לי בזול ומיהו אין לבו לעבודת כוכבים ולישתרי קמ"ל: **קטוע.** רגל: **איערומי אערים.** דידע הוא שאין קטוע מצוי וימכרו לו שלם אלא להוליא מלבם שלא יבינו שצורך עבודת כוכבים הוא תובע קטוע: **ויהבו ליה שחור ושקיל.** כלומר כשמוכרין לו שחור לבדו שקיל ליה. ואליבא דר' יהודה מיבעיא ליה הכי ולא לרבנן דרבנן אפי' בין התרנגולים אסרי: דקל טב ודקל ביש שני מיני דקלים הם: **אין מוכרין להן במחובר לקרקע.** כדמפ' לקמן (דף כ.) משום דכתיב לא תחנם ט) לא תתן להם חניה' בקרקע: **קשבא.** מין תמרים כמו (מגילה ז:) מלא טפקא דקשבי. ואית דאמר היינו חצובה שבו תיחם יהושע את הארץ (ב"מ דף נו.) **ועשב** נאה הוא: **קורייטי.** מין פירות. וי"ל עפרורית קרטי לבונה ואינו נראה דא"כ אמאי לא ידעי: **דכי אזלת להתם.** לא"י: **מתני' מקום שנהגו למכור בהמה דקה.** כגון מקום שלא נחשדו על הרביעה והכי מפרש לה בגמרא. ואל יאנה אדם מפני המחלוק' לא גרס לה הכא אלא בפסחים (דף כ:) גרס לה: **וכלל מקום אין מוכרין להן בהמה גסה.** מפני שמיוחדת למלאכה ועושה בהמתו מלאכה בשבת: **עגלים וסייחים שלמים ושבורים.** ואפילו שבורים שאינן ראוין למלאכה גזרו בהו רבנן דלמא אתי לאחלופי הראוין למלאכה ואיכא למיחש להו לשאלה ולשכירות ונסיוני לשמפרש טעמא בגמ' [טו.]: **מתיר בשבורה.** מפרש טעמא בגמ' [טו.]: **מתיר בסוס.** שאין מלאכתו אלא לרכיבה ורכיבה שבות היא ואלו מלאכה משום דחי נושא את עצמו לא איכפת לן אי אתי להשאילו ולהשכירו: **גמ' מפני שחשודין על הרביעה.** ואיכא משום לפני עור לא תתן מכשול ב) דבני נח נצטוו על הרביעה דכתיב (בראשית ט) והיו לבשר אחד יצאו בהמה וחיה שאין נעשין בשר אחד (סנהדרין דף נח.): **אמר רב במקום שהתירו למכור כו'.** כלומר יאות נמי במנהגא

מסורת הש"ס

ב) ל"ל דיהבו ליה שחור כו'. רש"ל. ג) [כלומר מסכת עבודת כוכבים]. ג) [לקמן יט:]. ד) [ברכות נ:]. ה) [פסחים נג. כל המענה זו]. ו) [גיר' רי"ף ואל יענה אדם מפני המחלוקת]. ז) [לקמן נח:]. ח) שבת לד. בכורות ב. [נעיל: לקמן נח. פסחים נג. תוספ' לפ"ב]. ט) [לקמן כב.]. י) [בכורים ז]. כ) [ויקרא יט]. ל) [ל"ל יתמור]. מ) [וע"ע תוס' לקמן טו. ד"ה איתמר]. נ) [לקמן נח.].

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה ומקום שאסרו וכו' שאסרו לייחד דקתני קמהדר אההיא:

מוסף רש"י

מקום שנהגו שלא למכור. דהתמירו על עצמן דילמא אתי למכור גסה (פסחים נג.). אין מוכרין להם בהמה גסה. דגזור ביה רבנן משום שאלה ומשום שכירות ומשום נסיוני וישראל מצווה על שביתת בהמתו בשבת (שם). עגלים וסייחים. קטנים ואע"ג דלאו בני מלאכה הינהו מיתלפי במכירת גדולים, ושבורים מיתלפי במכירת שלימים (שם). מתיר בשבורה. למכור לעכו"ם בהמה שנשברו רגליה ובמקום שלא נחשדו על הרביעה (בכורות ב.) דלא משכי לה ושתעו לה, הלכך לא חזי ליה ישראל בגי נכרי ולא אתי למיסרייה מכירה אתרייתי (פסחים שם). מתיר בסוס. לפי שמלאכתו לרכיבה ומיהו דדייה ליכא למיגזר בהן דאין בה אלא משום שבות, דאין רוכבין על בני בהמה בני שבות תנן לה במסכת ביצה (פסחים שם וכעי"ז לעיל ז:) מפני שמלאכת הסוס אם היה אדם עושה אותה אין מייב עליה חטאת, דלרכיבה עומד והמי נושא את עצמו, והא דאסרו למכור בהמה גסה לנכרי משום שאלה ומשום שכירות אסור, וקום לי נמי דמשאיל ומוגר לאו איסורא דאורייתא איכא, שאין זו מלאכה אלא הסוס ובגדי אוהבת שביתת בהמה מלאכה כתיבא (שבת צד. וכעי"ז בכורות ב.). בפונדקאות. שעושין להתאכסן שם עובדי כדכים שם ומעלים שכר לנעלים (לקמן כב.). שחשודין על הרביעה. וכני נח נאסרו בה כו' ויש כאן לפני עור לא תתן מכשול (שם).

ור"א אומר אף במקום שאסרו לייחד מוותר למכור מאי טעמא עובד כוכבים חס על בהמתו שלא תעקר ואף [6]רב הדר ביה דאמר רב תחליפא א"ר שילא בר אבימי משמיה דרב [3]עובד כוכבים חס על בהמתו שלא תעקר: ובכל מקום אין מוכרין בהמה גסה כו': מ"ט נהי דלרביעה לא חיישינן מעביד ביה מלאכה חיישינן וניעביד כיון דזבנה קנייה [4]גזירה משום שאלה ומשום שכירות שאלה קנייה ואגרא קנייה אלא אמר רמי בריה דר' ייבא גזירה משום נסיוני דזמנין דזבנה לה ניהליה סמוך לשקיע' החמה דמעלי שבתא וא"ל תא נסייה ניהליה ושמעה ליה לקליה ואזלא מחמתיה וניחא ליה דתיזל והוה ליה מחמר אחר בהמתו בשבת [5]והמחמר אחר בהמתו בשבת חייב חטאת מתקיף לה רב שישא בריה דרב אידי ושכירות מי קניא והתנן [7]אף במקום שאמרו להשכיר לא לבית דירה אמרו מפני שמכנים לתוכו עבודת כוכבים ואי ס"ד שכירות קניא האי כי קא מעייל ליביתי' קא מעייל שאני עבודת כוכבים דחמירא דכתיב [1]ולא תביא תועבה אל ביתך מתקיף לה רב יצחק ברי' דרב משרשיא ושכירות מי קניא והא תנן [8]בישראל ששכר פרה מכהן יאכילנה כרשיני תרומה וכהן ששכר פרה מישראל אע"פ שמזונותיה עליו לא יאכילנה כרשיני תרומה ואי ס"ד שכירות קניא אמאי לא יאכילנה פרה דידיה היא אלא ש"מ שכירות לא קניא והשתא דאמרת שכירו' לא קניא גזירה משום שכירות וגזירה משום שאלה וגזירה משום נסיוני רב אדא [9]שרא לזבוני חמרא אידא דספסירא אי משום נסיוני הא לא ידעה לקליה דאזלא מחמתיה ואי משום שאלה ושכירות כיון דלא דידיה היא לא מושיל ולא מוגר ועוד משום דלא ניגלי ביה מומא רב הונא זבין ההיא פרה לעובד כוכבים אמר ליה רב חסדא מ"ט עבד מר הכי אמר ליה אימור לשחיטה זבנה ומנא

ועביד ביה מלאכה וא"ת נהי דלשחיטה זבנה מ"מ ניחוש שמא ירביענה קודם שיתבטנה כי ההוא עובדא דאין מעמידין (לקמן דף כב:) בעובד כוכבים שלקח חוזא מן השוק רבעה חנקה ואכלה וי"ל דמילתא דלא שכיח היא ולא גזור ביה רבנן והשתא חזינן דלכ"ע בין לרש"ס בין לר"ת אסור למכור לעובדי כוכבים עגלים וסייחין וכל בהמה דמה היו סומכין למכור עגלים וסייחין לעובדי כוכבים וגם מסוסים ומי יש לתמוה דבשלמא אותן שאין מיוחדים אלא לרכיבה ניחא דהא פסיק ר' יוחנן (לקמן טז.) כבן בתירא המתיר בסוס לפי שעושה בו מלאכה שאין בה איסור דאורייתא ומטעם המוכף אין לאסור דהאוכף בטל לגבי האדם הרוכב עליו אבל מאותם סוסים שהם מיוחדים למשוך בקרון וגם לפעמים שהעובד כוכבים מפרש שקונהו בשביל מלאכת חרישה ומשיכת קרון קשיא וי"ל דלפי מסקנת התלמוד דשרי למזבן אידא דספסירא ומפרש טעמא משום דלא ידעה ליה לקליה ניחא דגם בהמות שלנו אינן מכירות בקולנו וליכא למיחש לנסיוני גם אין רגילות להשאילם ולהשכירם מיהו מאותם שרגילים לשכור לעובדי כוכבים קשיא וי"ל דודאי הא דאסור למכור בהמה טמאה היינו דוקא בימיהם שהיו הרבה יהודים ביחד ואם היה לו לאדם בהמה שאינו צריך לה היה מוכרה לחבירו ולא היה מפסידה אבל עתה מה יעשה שלא ימלא למכור יפסידנה ולכך נהגו הגאונים שבגולה היתר בדבר וכה"ג איכא לקמן דפריך אפי' חיטי ושערי נמי לא מזדבן ומשני ת"ל ה"ג א] אבל כיון דא"ת שרי ופסק רבינו ברוך דלפי זה אין להתיר אלא כשקונה הסוס לצורך עצמו וממלך עליו למכרו דאם לא ימכרנו יפסיד אבל לוקח סוסים למכרם כדי להרויח אסור דלא יקחם ולא יפסיד בהם:

ומנא

דפרה המורשת בשביעית ובפ"ק דפסחים (דף יד.) שתי פרות היו מורשות בהר המשחה וכן (ב"מ פ.) השוכר פרה לחרוש בהר (ג) השואל פרה כי השוורים היו עוגמים כדאמרי' (ב"ק מו.) שור שנגח ואע"ג דאמרי' שוורים רובא לרדיא זבני בפ' המוכר פירות (ב"ב נב:) מ"מ אינם רואים למלאכה כמו פרות לכך נראה לר"ת דבין פרות בין שוורים אמר דלשחיטה זבינהו ומתני' דקתני בהמה גסה היינו בהמה טמאה כפ"ה ועגלים נקט דוקא דלמלאכה קבעי להו דאילו לשחיטה לא היה טורח לקנותם ולגדלם וסייחים נמי לרבותא נקט דאע"ג דהשתא לא חזו למלאכה אסור למכרם וקשה על פירוש ר"ת דלקמן (דף עז.) כי בעי שור של פטם מהו משמע הא שאר שוורים אסירי ותו"י דלעולם שאר שוורים מותרים אבל התלמוד מסופק כי אולי יש להחמיר בשור פטם משום דכי משהי ליה עביד מלאכה על חד תרין וא"כ ראוי הוא למלאכה יותר משוורים אחרים ור"ת פירש שור פטם לאו מפוטם עדיין הוא אלא עומד להתפטם ולכך הוא שואל כי שמא יש לאסור בו יותר משאר שוורים דאדמשהי ליה לפטמו מימלך עליו למכרו דאם לא ימכרנו יפסיד אבל לוקח סוסים למכרם כדי להרויח אסור דלא יקחם ולא יפסיד בהם:

ומנא

ומנא לקליה ואזלא מחמתיה. וא"ת ל"ל טעמא דמחמר תיפוק ליה משום שביתת בהמתו לחוד ותו"י דמשום שביתת בהמתו לחוד לא הוי אסרינן מכירה דלית ביה איסור כי אם לפי שעה משום נסיוני ודוקא שאלה או שכירות אסרינן משום שביתת בהמתו משום דעשה כל השבת אבל משום נסיוני דאין בו איסור אלא לפי שעה לא אסרי' אי לאו טעמא דמחמר [6]דחמיר טפי: **ישראל** ששכר פרה מכהן יאכילנה כרשיני תרומה. נראה לר"י דמיירי באין מזונותיה על ישראל אלא על כהן מדלא קתני אע"פ שמזונותיה עליו כדקתני בסיפא ועוד דאם היו על ישראל אדליית מסיפא דשכירות לא קניא לדוק מרישא ויחא נמי איכול להאכילה כרשיני תרומה כיון שמזונותיה על הכהן ואין כאן חשש: **והשתא** דאמרת שכירות לא קניא. הכא מסקינן דשכירות לא קניא וקשה דבפרק הזהב (ב"מ דף נו: ושם ד"ה והא) מסיק דשכירות יש לה אונאה מדכתיב וכי תמכרו ממכר לעמיתך ולא כתיב וכי תמכרו ממכר לעולם אלמא ממכר קיימא ליה וי"ל דמאי דממכר קיימא ליה לפי שעה היינו דוקא לגבי אונאה דכתיב ממכר מיותר מיהו בשאר מקומות אמרינן דשכירות הוא דלא קניא:

שרא ליה למיזבן אידא דספסירא. תימה אמאי לא אסרינן משום דכשירותו בבית העובד כוכבים יסברו שהבעלים עצמן מכרוה לו ואתי למיסרי בבעלים בדפיסי' בתמני' וי"ל דספסירא קלא אית ליה והר"ר שמעי' פירש דהוה גזרה לגזרה גזרה ספסיר' אטו בעל הבית ובעה"ב גופיה אינו אסור אלא גזרה משום שאלה שכירות ונסיוני: **אימור** לשחיטה זבנה. פ"ה ומתני' דקתני אין מוכרין מיירי או בבהמה טמאה ואפי' בטהורה ובמפרש ליה עובד כוכבים דלקיומיה קא בעי ליה ורשב"ם פירש בשם רש"י דהכא דוקא פרה שאין רגילין לעשות בה מלאכה אבל שוורים שרובן למלאכה אין מוכרין ועגלים וסייחים נהי דהשתא לאו בני מלאכה הינהו מ"מ לכשיגדלו יהיו בני מלאכה וקשיא לר"ת על פירוש זה דאדרבה בכל התלמוד משמע דפרות יותר הן בנות חריסה דאדאמרי' בסמוך

ומנא

ועביד ביה מלאכה וא"ת נהי דלשחיטה זבנה מ"מ ניחוש שמא ירביענה קודם שיתבטנה כי ההוא עובדא דאין מעמידין (לקמן דף כב:) בעובד כוכבים שלקח חוזא מן השוק רבעה חנקה ואכלה וי"ל דמילתא דלא שכיח היא ולא גזור ביה רבנן והשתא חזינן דלכ"ע בין לרש"ס בין לר"ת אסור למכור לעובדי כוכבים עגלים וסייחין וכל בהמה דמה היו סומכין למכור עגלים וסייחין לעובדי כוכבים וגם מסוסים ומי יש לתמוה דבשלמא אותן שאין מיוחדים אלא לרכיבה ניחא דהא פסיק ר' יוחנן (לקמן טז.) כבן בתירא המתיר בסוס לפי שעושה בו מלאכה שאין בה איסור דאורייתא ומטעם המוכף אין לאסור דהאוכף בטל לגבי האדם הרוכב עליו אבל מאותם סוסים שהם מיוחדים למשוך בקרון וגם לפעמים שהעובד כוכבים מפרש שקונהו בשביל מלאכת חריסה ומשיכת קרון קשיא וי"ל דלפי מסקנת התלמוד דשרי למזבן אידא דספסירא ומפרש טעמא משום דלא ידעה ליה לקליה ניחא דגם בהמות שלנו אינן מכירות בקולנו וליכא למיחש לנסיוני גם אין רגילות להשאילם ולהשכירם מיהו מאותם שרגילים לשכור לעובדי כוכבים קשיא וי"ל דודאי הא דאסור למכור בהמה טמאה היינו דוקא בימיהם שהיו הרבה יהודים ביחד ואם היה לו לאדם בהמה שאינו צריך לה היה מוכרה לחבירו ולא היה מפסידה אבל עתה מה יעשה שלא ימלא למכור יפסידנה ולכך נהגו הגאונים שבגולה היתר בדבר וכה"ג איכא לקמן דפריך אפי' חיטי ושערי נמי לא מזדבן ומשני ת"ל ה"ג א] אבל כיון דא"ת שרי ופסק רבינו ברוך דלפי זה אין להתיר אלא כשקונה הסוס לצורך עצמו וממלך עליו למכרו דאם לא ימכרנו יפסיד אבל לוקח סוסים למכרם כדי להרויח אסור דלא יקחם ולא יפסיד בהם:

מי

מסורת הש"ס

[6]) [ע' תוס' לקמן כב: ד"ה ומתיגהו], [3]) [לקמן כב:], [4]) [שבת קנג: מפי' רש"י דהכא נראה דל"ג ליה. רש"ם], [5]) לקמן כח. [פסחים נ.], [6]) תרומות פי"ל מ"ט [יבמות סו:], [1]) [ויקרא יט], [8]) [סנהדרין נח.], [9]) [שבת קנ.], [ע]) מחיל כל"ל רש"ל,

תורה אור השלם

1. ולא תביא תועבה אל ביתך והיית חרם כמהו שקץ תשקצנו ותעב תתעבנו כי חרם הוא: דברים ז כו

גליון הש"ם

תוס' ד"ה ושמעה וכו' דחמיר טפי. עיין תשובת הריב"ש סי' כד:

הגהות הב"ח

(ג) תוס' ד"ה אימור וכו' למרוס בהר בפרק האומלל:

הגהות מהר"ב רגשבורג

א] תוס' ד"ה אימור לשחיטה וכו' ומשני אי אפשר ה"נ אבל, מלת אבל נמחק:

מוסף רש"י

שלא תעקר. נעשית עקרה, הילכך לא רבע לה, אבל אדיקן לא חיים כשעומדת בפונדקי (לקמן כב:). **והמחמר אחר בהמתו.** מנהיג חמור טעונה קרוי מחמר (שבת קנג:). **לא לבית דירה אמרו.** לא לבית דירה תמיד אלא להעמיד בו בהמות ועגלים ולא שיהיר הוא בה (פסחים ד:).

עין משפט נר מצוה

סה א מיי' פ"כ מהל' שבת הל' ג:

סו ב מיי' פ"ט מהל' תרומות הל' ז (עוי"ש מי' שלא):

סז ג מיי' פ"כ מהל' שבת הלכה ג סמג לאוין סה טוש"ע י"ד סי' קנא סעיף ד:

רבינו חננאל

ופרק' כיון דזבנה לא רבעה דאמרי משמיה דרב עובד כוכבים חס על בהמתו [שלא] תיעקר ואינו רובעה: **פיס'** ובב"מ אין מוכרין להם בהמה גסה. מאי טעמא נהי דלרביעה לא חיישי' עביד בה מלאכה בשבת והתורה אמרה למען ינוח שורך וגו' ואמרינן מכדי לא אזהר רחמנא הנחה אלא בבהמתו של ישראל אבל עובד כוכבים כיון דזבנה קנייה בהמת עובד כוכבים היא ליעביד בה · מאי דבעי ודחי' גזרי' מכירה אטו שכירות ואטו שאלה דבהמת ישראל היא. ומקשי' שכירות ושאלה נמי כל ימי שכירותה וכל ימי שאילתה כמכורה היא וקנאה עובד כוכבים אלא גזירה משום נסיוני פי' מכרה לו על מנת שיגמה אותה ואם לא תישר בעיניו יחזירנה לו חיישי' דלמא אתי במעלי שבתא סמוך לשקיעת החמה וא"ל עובד כוכבים לישראל תא נסייה ושמעה לקליה ואזלה מחמתיה ונמצא כמחמר בשבת ואסור. ומקשי' ושכירות מי קניא והתנן אף במקום שאמרו להשכיר לא לבית דירה אמרו מפני שמכניס עבודת כוכבים לתוכה ואי ס"ד שכירות קנייה עובד כוכבים כי קא מעייל בביתיה קא מעייל. ותוב תנן כהן ששכר פרה מישראל אע"פ שחייב במזונותיה לא יאכילנה כרשיני תרומה ואי ס"ד קנייה אמאי לא יאכילנה כרשיני תרומה פרה דידיה היא ונדחה הא סברא דשכירות קנייה ואמרינן השתא דאמרת שכירות לא קנייה גזירה מכירה אטו שאלה אטו שכירות אטו נסיוני: רב אחאי שרא לזבוני חמרא אגב ספסירא. אמר מאי איכא למיחש אי משום נסיוני הא לא ידעה ליה לקליה דאזלא מחמתיה אי משום שאלה ושכירו' ספסירא כיון דלפי [6]) שעתיה הוא מזבין לא מושיל ולא מוגר ועוד משום דלא נגלי מומי דבהמה: **ירושל'** עבר ומכר קונסין אותו כשם שקונסין להלכה כך קונסין למנהג. חד בר נש זבן גמלא. אתא עובדא קמי ריש לקיש וקנסיה [3]) בדי פלא בגין דיחזיר גמלא. אמר ר' בון לסרסור קנס והוון צווחין לבריה ברא דמסרסר לארמאי: רב הונא זבן פרה לעובד כוכבים א"ל רב חסדא מאי [טעמא] עבד מר הכי אמר ליה אימור לשחיטה קנאה

[6]) כ"ה בי' הרי"ף והרא"ש ז"ל ע"ש.

[3]) בירושלמי בפסחים פ"ד הגי' דקנסיה בכיסא ומן ל"ל גם כאן.

מי דמי התם אין אדם מצווה על שביתת בהמתו בשביעית. פירש הקונטרס הלכך ליכא למיגזר משום שכירות ושאלה ונסיוני ואי משום לפני עור לא תתן מכשול תלינן בשמיטה בהמתו בשבת ואיכא למיגזר כוכבים לענין שבת אדם מצווה על שביתת בהמתו בשבת ואיכא למיגזר משום הני עד כאן לשון הקונטרס וקשיא דא"כ מאי קפריך והרי שדה והא לא שייך בה שאלה ונסיוני תדע דהא לא אסרינן מכירת שדה לעובד כוכבים מהאי טעמא כי היכא דאסרי' בהמה גסה לכך נראה לפרש התם אין אדם מצווה על שביתת בהמתו בשביעית פירוש לפי שאין האיסור תלוי בגוף הבהמה אלא בגוף הקרקע ואפילו השאיל פרתו לעובד כוכבים לחרוש בה בשביעית אין שום איסור שביעית על הבהמה דאין כאן גזרה ויש להתיר למכור לישראל חשוד מטעם תלייה דאימר לשמיטה זבנה אבל גבי שבת שהאיסור תלוי בגוף הבהמה ואיכא איסור לבעלים אם יחרוש בו העובד כוכבים לפיכך אין להתיר למכרה מטעם תלייה דשמיטה ופריך והרי שדה דאדם מצווה על שביתת שדהו בשביעית ביד ישראל אחר יש בו איסור דאוריתא אם זרע בו הישראל ותלינן להיתרא: **והרי** בלים בו'. תימה ודקאמרי לה מאי קאמרי לה וכי לא היה יודע דשאני כלים משום שלא היה בהם לתלות וכל מה שהתרנו אינו אלא מטעם תליית שמיטה והוצירה ושמא י"ל דהוה ס"ד דמקשה דהכא נמי יש לד לתלות שלוקח שנה אחרת הוא קונה ואפי' הכי אסור:

והמזרה. פ"ה שהוא רחת שהופכין בה התבואה וקורין אותה פל"א וקשיא דהא כתיב (ישעיה ל) ברחת ובמזרה אלמא תרי מילי הינהו לכך פר"י דהוא כלי ג' של מחרישה: **והדקר.** פ"ה הוא מרא שקורין פשוי"ר וקשיא לר"י דהא אמרינן (גיטין דף ז:) והוא שיש לו דקר נעוץ ואין דרך [מרא] להניחו נעוץ בקרקע לכך נראה לו שהוא כלי המחרישה שקורין קולטר"א ודרכו להיות נעוץ בקרקע:

רבה זבין חמרא לישראל החשוד למכור לעובד כוכבים. ומפרש טעמיה דאיכא למיתלי לישראל מזבין ליה וקשיא דהא רבה גופיה דמי לעיל טעמא דרב הונא דתליית שמיטה דפריך מי דמי וי"ל דלגבי דשמע מיניה קבלה מיהו עוד י"ל דלא דמי דלעיל ליכא למיתלי כל כך בשמיטה דרוצה לרדיף זבני ולספיים דגרסי לעיל רבא והכא רבה ניחא: **לעובד** כוכבים מזבין ליה לישראל לא מזבין בו'. ובמסקנא מסקינן דאסור למזבן לישראל חשוד וא"ת מאי שנא מלפני דלפני דלעיל (דף יד.) וי"ל דהתם מיירי בעובד כוכבים שאינו מוחזר על לפני עור לפיכך אין אנו חוששין אם העובד כוכבים ימכור לחבירו אבל הכא דמיירי בישראל החשוד אנו מוחזרין שלא יבא שום ישראל לידי תקלה על ידינו הר"ר אלחנן ועוד דחד לפני הוא שלא יחטא ישראל בשאלה ושכירות ונסיוני: **רהיט** בתריה. אע"ג דלעיל תלינן אימור לשמיטה זבנה הכא לא תלינן לישראל מזבן לה שכן ימכור לזה כמו לזה:

לפרקאי

ומנא תימרא דאמרינן כי האי גוונא דתנן [6]בש"א לא ימכור אדם פרה החורשת בשביעית וב"ה [7]מתירין מפני שיכול לשוחטה אמר [8]רבה מי דמי התם אין אדם מצווה על שביתת בהמתו בשביעית הכא [9]אדם מצווה על שביתת בהמתו בשבת א"ל אביי וכל היכא דאדם מצווה אסור והרי שדה דאדם מצווה על שביתת שדהו בשביעית [10]ותנן [11]בש"א לא ימכור אדם שדה ניר בשביעית וב"ה [12]מתירין מפני שיכול להוצירה מתקיף לה רב אשי וכל היכא דאין אדם מצווה שרי והרי כלים דאין אדם מצווה על שביתת כלים בשביעית ותנן [13]אלו הן כלים שאין אדם רשאי למוכרן בשביעית המחרישה וכל כליה העול והמזרה והדקר אלא אמר רב אשי כל היכא דאיכא למיתלא תלינן ואע"ג דמצווה וכל היכא דליכא למיתלי לא תלינן אע"ג דאינו מצווה רבה זבין ההוא חמרא לישראל החשוד למכור לעובד כוכבים א"ל אביי מ"ט עבד מר הכי א"ל אנא לישראל זביני א"ל והא אזיל ומזבין ליה לעובד כוכבים לעובד כוכבים קא מזבין לישראל לא קא מזבין איתיביה מקום שנהגו למכור בהמה דקה לכותים מוכרין שלא למכור אין מוכרין מ"ט אילימא משום דחשידי ארביעה ומי חשידי והתניא [14]אין מעמידין בהמה בפונדקאות של עובדי כוכבים זכרים אצל זכרים ונקבות אצל נקבות ואין צ"ל נקבות אצל זכרים וזכרים אצל נקבות [15]ואין מוסרין בהמה לרועה שלהן ואין [16] מייחדין עמהם [17]ואין מוסרין להם תינוק ללמדו ספר וללמדו אומנות אבל מעמידין בהמה בפונדקאות של כותים זכרים אצל נקבות ונקבות אצל זכרים ואין צ"ל זכרים אצל זכרים ונקבות אצל נקבות ומוסרין בהמה לרועה שלהן ומייחדין עמהם ומוסרין להם תינוק ללמדו ספר וללמדו אומנות אלמא לא חשידי ועוד תניא [18]אין מוכרין להם לא זיין ולא כלי זיין ואין משחיזין להן את הזיין ואין מוכרין להן לא סדן ולא קולרין ולא כבלים ולא שלשלאות של ברזל אחד עובד כוכבים ואחד כותי מ"ט אי נימא דחשידי אשפיכות דמים ומי חשידי האמרת ומייחדין עמהן אלא משום דאתי לזבונה לעובד כוכבים וכי תימא כותי לא עביד תשובה ישראל עביד תשובה והאמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה [19]כדרך שאמרו אסור למכור לעובד כוכבים [20]כך אסור למכור לישראל החשוד למכור לעובד כוכבים [21]רהיט בתריה תלתא פרסי וא"ד פרסא בחלא ולא אדרכיה א"ר דימי בר אבא כדרך שאסור למכור לעובד כוכבים [22]אסור למכור ללסטים ישראל ה"ד אי דחשיד דקטיל פשיטא היינו עובד כוכבים ואי דלא קטיל אמאי לא לעולם דלא קטיל והב"ע במשמוטא דזימנין דעביד לאצולי נפשיה תנו רבנן אין מוכרין להן תריסין וי"א מוכרין להן תריסין מ"ט אילימא משום דמגנו עלייהו אי הכי אפילו חיטי ושערי נמי לא אמר [23]רב

אי

[6]בש"א לא ימכור אדם פרה החורשת בשביעית. פירש"י מתירין מפני שיכול לשוחטה בשביעית וב"ה מתירין מפני שיכול לומר לשחיטה מכרתיה. אמר רבה מי דמי התם אין אדם מצווה על שביתת בהמתו בשנה שביעית. הכא אדם מצווה על שביתת בהמתו בשבת. אמר ליה אביי וכל היכא דמצווה אסור והתנן בית שמאי אומר' לא ימכור אדם שדהו נירה בשביעית ובית הלל מתירין מפני שיכול להוצירה. מתקיף לה רב אשי וכל היכא דאין אדם מצווה שרי והרי כלים דאין אדם מצווה על שביתת כלים בשביעית ותנן אלו הן כלים שאין האומן רשאי למוכרם בשביעית המחרישה וכל כליה העול והמזרה והדקר אלא אמר רב אשי כל היכא דאיכא למיתלא תלינן ואע"ג דמצווה היכא דליכא למיתלא לא תלינן ואע"ג דאינו מצווה: רבא זבין חמרא לישראל החשוד למכור לעובד כוכבים אמר ליה אביי מאי טעמא עבד מר הכי אמר ליה אנא לישראל זבני אמר ליה והא חשוד הוא ואזיל זבין לעובד כוכבים. אמר ליה וכי לעובד כוכבים מזבין לעולם ואינו מזבן לישראל. איתיביה אביי מקום שנהגו למכור בהמה דקה לכותים מוכרין מקום שנהגו שלא למכור אין מוכרין מאי טעמא אין מוכרין לכותים לאו משום דחשידי למכור לעובד כוכבים וכי תימא משום דחשידי ארביעה והתניא אין מעמידין בהמה בפונדקאות של עובדי כוכבים וכו' אבל מעמידין בהמה בפונדקאות של כותים זכרים אצל נקבות ונקבות אצל זכרים ואין צריך לומר זכרים אצל זכרים ונקבות אצל נקבות ומוסרין בהמה לרועה שלהן ומתיחדין עמהן ומתלוין עמהן ומוסרין

[7]מתירין מפני שיכול לשוחטה בשביעית. דהיכא דליכא [8]מכירה דלפני עור תלינן לקולא דתנן כו': **לא ימכור לו פרה החורשת בשביעית.** ישראל המשוד על השביעית לא ימכור לו חבירו פרה המלומדת לחרוש משום לפני עור וגו' [9]: **אין אדם מצווה על שביתת בהמתו בשביעית.** הלכך ליכא למיגזר משום שאלה ושכירות ונסיוני ואי משום לפני עור לא תתן מכשול תלינן בשמיטה אבל גבי עובד כוכבים לענין שבת אדם מצווה על שביתת בהמתו בשבת ואיכא למיגזר משום כל הני: **אדם מצווה על שביתת שדהו.** שנת שבתון יהיה לארץ [10]: **לא ימכור.** לו לישראל החשוד על השביעית: **שדה ניר.** חרושה דסתמא לזריעה קיימא ועבר אלפני עור: **להוצירה.** לעשותה שדה בור שלא יזרענה: **המחרישה וכל כליה.** דסתמייהו לעבודת קרקע [11] והשתא לאו משום שתא דלקמיה הכא קא זבין להו שהרי כל שעה הן מלוין: **המזרה.** פל"א שבו זורה את הגורן לרוח להעביר הקש וכשאין גורן עודר בה את הקרקע: **והדקר.** מרא פישור"א: **דאיכא למיתלי.** כגון בהמה ושדה ניר דשדה אדם קופץ לקנותו משום דאיכא מאוי לו כל שעה לקנות ומשום שתא [12] דלקמן קא זבין ליה: **דליכא למיתלי.** כגון כלים הללו: **חמרא.** ליכא למיתלי בשמיטה: **לישראל לא מזבן ליה.** בתמיה. הלכך תלינן בישראל: **בהמות וכריס אלא.** עובדי כוכבים זכרים דרבעי להו: **נקבות אלא.** עובדות כוכבים נקבות כדמפרש בפ' שני (לקמן דף כב:) דעובדי כוכבים מצויין אצל נשי חבריהן וזימנין דלא משכח לה ורבע לבהמה דישראל: **ואע"ל זכרים אלא נקבות.** לפי שעובדת כוכבים נרבעת לזכר: **ואין מוסרין בהמה לרועה.** עובד כוכבים משום רביעה: **ואין מתייחדין עמהם.** אחשוד על שפיכות דמים: **ואין מוסרין להם תינוק.** דמשכי ליה למיעות ועוד משום משכב זכור והן מוזהרין עליו דכתיב (בראשית ג) ודבק באשתו ולא בזכור [13]: **אלמא לא חשידי.** כותים אדרביעה ואפי' הכי קתני בברייתא קמייתא דבהמה דקה תליא במנהגא הא בהמה גסה אסור לזבוני להו אלמא משום דהדר מזבין ליה לעובד כוכבים חיישינן: **אין מוכרין להן.** לעובדי כוכבים: **לא זיין.** סייף ורומח: **כלי זיין.** בית יד לרומח ונדן לסייף: **סדן.** לשוס בו רגלי איש ובלשון אשכנז שטו"ק בלע"ז ליפ"ר: **כבלים.** בוי"ש בלע"ז: **שלשלאות.** פרוי"ש וכל הנך משוס דלא ליזקו בהו ישראל: **מ"ט.** אכותי קאי: **אי נימא.** משום דכותים אשפיכות דמים חשידי: **והא אמרת.** לעיל מתייחדין עמהם אלמא לא חשידי: **לא עביד תשובה.** לחזור בו ולחוש לדברי חכמים שאסרוהו למכור לעובד כוכבים: **עביד תשובה.** ולית ולא מזבין ליה לעובד כוכבים: **רבע.** רבה: **בפריה.** דההוא ישראל למיהדר ולמיזבן חמרא מייתי: **בחלא.** בין החולות מקום קשה להילוך: **ולא אדרכיה.** לא השיגו. ודומה לו בפלגש בגבעה (שופטים כ) כתבו את בנימין הדליפוהו מנוחתם הדליכוהו [14]בעליהם מקום מנוחתם השיגום השבטים לבני בנימין: ה"ג **לעולם דלא קטיל ובמשמוטא דעביד לאצולי נפשיה.** לסטים השומט ממון מיד בעליו ונמלט והולך וכשרודפין אחריו נלחם ומליל עצמו ומאבד זה את ממונו:

לי

[15]ואין מוסרין בהמה לרועה שלהן ומתיחדין עמהן. [16]ומתלוין עמהן ומוסרין להן תינוק כו': **לא ימכור לו פרה החורשת בשביעית.** ישראל המשוד על השביעית לא ימכור לו חבירו פרה המלומדת לחרוש משום לפני עור וגו' [17]: **אין אדם מצווה על שביתת בהמתו בשביעית.** הלכך ליכא למיגזר משום שאלה ושכירות ונסיוני ואי משום לפני עור לא תתן מכשול תלינן בשמיטה בהמתו בשבת ואיכא למיגזר משום כל הני: **אדם מצווה על שביתת שדהו.** שנת שבתון יהיה לארץ [18]: **לא ימכור.** לו לישראל החשוד על השביעית: **שדה ניר.** חרושה דסתמא לזריעה קיימא ועבר אלפני עור: **להוצירה.** לעשותה שדה בור שלא יזרענה: **המחרישה וכל כליה.** דסתמייהו לעבודת קרקע [19] והשתא לאו משום שתא דלקמיה הכא קא זבין להו שהרי כל שעה הן מלוין: **המזרה.** פל"א שבו זורה את הגורן לרוח להעביר הקש וכשאין גורן עודר בה את הקרקע: **והדקר.** מרא פישור"א: **דאיכא למיתלי.** כגון בהמה ושדה ניר דשדה אדם קופץ לקנותו משום דאיכא מאוי לו כל שעה לקנות ומשום שתא [20] דלקמן קא זבין ליה: **דליכא למיתלי.** כגון כלים הללו: **חמרא.** ליכא למיתלי בשמיטה: **לישראל לא מזבן ליה.** בתמיה. הלכך תלינן בישראל: **בהמות וכריס אלא.** עובדי כוכבים זכרים דרבעי להו: **נקבות אלא.** עובדות כוכבים נקבות כדמפרש בפ' שני (לקמן דף כב:) דעובדי כוכבים מצויין אצל נשי חבריהן וזימנין דלא משכח לה ורבע לבהמה דישראל: **ואע"ל זכרים אלא נקבות.** לפי שעובדת כוכבים נרבעת לזכר: **ואין מוסרין בהמה לרועה.** עובד כוכבים משום רביעה: **ואין מתייחדין עמהם.** אחשוד על שפיכות דמים: **ואין מוסרין להם תינוק.** דמשכי ליה למיעות ועוד משום משכב זכור והן מוזהרין עליו דכתיב (בראשית ג) ודבק באשתו ולא בזכור [21]: **אלמא לא חשידי.** כותים אדרביעה ואפי' הכי קתני בברייתא קמייתא דבהמה דקה תליא במנהגא הא בהמה גסה אסור לזבוני להו אלמא משום דהדר מזבין ליה לעובד כוכבים חיישינן: **אין מוכרין להן.** לעובדי כוכבים: **לא זיין.** סייף ורומח: **כלי זיין.** בית יד לרומח ונדן לסייף: **סדן.** לשוס בו רגלי איש ובלשון אשכנז שטו"ק בלע"ז ליפ"ר: **כבלים.** בוי"ש בלע"ז: **שלשלאות.** פרוי"ש וכל הנך משוס דלא ליזקו בהו ישראל: **מ"ט.** אכותי קאי: **אי נימא.** משום דכותים אשפיכות דמים חשידי: **והא אמרת.** לעיל מתייחדין עמהם אלמא לא חשידי: **לא עביד תשובה.** לחזור בו ולחוש לדברי חכמים שאסרוהו למכור לעובד כוכבים: **עביד תשובה.** ולית ולא מזבין ליה לעובד כוכבים: **רבע.** רבה: **בפריה.** דההוא ישראל למיהדר ולמיזבן חמרא מייתי: **בחלא.** בין החולות מקום קשה להילוך: **ולא אדרכיה.** לא השיגו. ודומה לו בפלגש בגבעה (שופטים כ) כתבו את בנימין הדליפוהו מנוחתם הדליכוהו [22]בעליהם מקום מנוחתם השיגום השבטים לבני בנימין: ה"ג **לעולם דלא קטיל ובמשמוטא דעביד לאצולי נפשיה.** לסטים השומט ממון מיד בעליו ונמלט והולך וכשרודפין אחריו נלחם ומליל עצמו ומאבד זה את ממונו:

[23]רב

עין משפט נר מצוה

סח א מיי' פ"ח מהל' שמיטה ויובל הל' ו:
סט ב מיי' פ"כ מהל' שבת הלכה ג סמג לאוין סה טוש"ע א"ח סי' שה סעיף ה:
ע ג מיי' פ"ח מהל' שמיטה ויובל הל' ו:
עא ד מיי' שם הלכה ב:
עב ה מיי' פכ"ב מהל' איסורי ביאה הלכה ה סמג לאוין קנו עור אה"ע סי' כד:
[**עב** ו ש"ע אה"ע סי' כב סעיף ד]:
עג ז ח ט מיי' פ"ט מהל' עבודת כוכבים הלכה ח ופ"י מהל' רוצח הלי' יג יג יד סמג לאוין מה טוש"ע י"ד סי' קנא סעיף ה:

רבינו חננאל

דתנן בית שמאי אומר' לא ימכור לו פרה החורשת בשביעית ובית הלל מתירין מפני שיכול לומר לשחיטה מכרתיה. אמר רבה מי דמי התם אין אדם מצווה על שביתת בהמתו בשנה שביעית. הכא אדם מצווה על שביתת בהמתו בשבת. אמר ליה אביי וכל היכא דמצווה אסור והתנן בית שמאי אומר' לא ימכור אדם שדהו נירה בשביעית ובית הלל מתירין מפני שיכול להוצירה. מתקיף לה רב אשי וכל היכא דאין אדם מצווה שרי והרי כלים דאין אדם מצווה על שביתת כלים בשביעית ותנן אלו הן כלים שאין האומן רשאי למוכרם בשביעית המחרישה וכל כליה העול והמזרה והדקר אלא אמר רב אשי כל היכא דאיכא למיתלא תלינן ואע"ג דמצווה היכא דליכא למיתלא לא תלינן ואע"ג דאינו מצווה: רבא זבין חמרא לישראל החשוד למכור לעובד כוכבים אמר ליה אביי מאי טעמא עבד מר הכי אמר ליה אנא לישראל זבני אמר ליה והא חשוד הוא ואזיל זבין לעובד כוכבים. אמר ליה וכי לעובד כוכבים מזבין לעולם ואינו מזבן לישראל. איתיביה אביי מקום שנהגו למכור בהמה דקה לכותים מוכרין מקום שנהגו שלא למכור אין מוכרין מאי טעמא אין מוכרין לכותים לאו משום דחשידי למכור לעובד כוכבים וכי תימא משום דחשידי ארביעה והתניא אין מעמידין בהמה בפונדקאות של עובדי כוכבים וכו' אבל מעמידין בהמה בפונדקאות של כותים זכרים אצל נקבות ונקבות אצל זכרים ואין צריך לומר זכרים אצל זכרים ונקבות אצל נקבות ומוסרין בהמה לרועה שלהן ומתיחדין עמהן ומתלוין עמהן ומוסרין

הגהות הב"ח

(א) גמ' ואין מתייחדין עמהם: (ב) רש"י ד"ה המחרישה וכו' לעבודת קרקע והכא לאו משום שתא דלקמיה קא זבין להו השתא שהרי כל שעה: (ג) ד"ה דליכא וכו' שתא דלקמיה קא זבין ליה:

לעזי רש"י

פל"א [פיל"א]. יעה.
פישור"א [פושור"ר]. מעדר.
שטו"ק. סד (לכבילת רגליו).
ציפ"י [צי"ף]. סד (לכבילת רגליו).
בוי"ש [בויא"ש]. כבלים.
פרוי"ש [פירוי"ש]. שלשלאות, אויקים.

רבינו חננאל (המשך)

להם תינוק ללמדו ספר וללמדו אומנות. אלמא כותים לא חשידי ארביעה אלא מאי טעמא מקום שנהגו שלא למכור לכותים בהמה דקה אין מוכרין להן דחיישינן דלמא מזבני אינהו לעובדי כוכבים. ועוד תניא אין מוכרין להם כלי זיין ואין משחיזין להן זיין ואין מוכרין להן סכין ולא קולרין ולא כבלין ולא שלשלאות של ברזל אחד עובד כוכבים ואחד כותי וכו' אלמא לא חשידי. ועוד תניא ישראל אפשר דעביד תשובה כותי לא עביד תשובה והאמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה כדרך שאסור למכור לעובד כוכבים כך אסור למכור לישראל החשוד למכור לעובד כוכבים רהט רבא בתריה דההוא ישראל החשוד תלתא פרסי בחלא כדי לאהדורי ההוא חמרא דזבין ליה ולא אדרכיה. וכן אסור למכור ללסטים ישראל זיין וכלי זיין ואע"ג דלא חשיד למיקטל אלא משמטא בעלמא דזימנין דעביד לאצולי נפשיה מקטלא. ת"ר אין מוכרין להן תריסין.

לפרסאי מרביען דמגנו עלן. ונראה דאגן נמי שרינן השתא למכור לעובדי כוכבים כלי זיין מהאי טעמא: עליה ויולדת. ונזכר נמי יכול להרביעו על כמה נקבות: **אלמא** לא מקבלת זכר. לאו משום דסבר טריפה אינה יולדת דבפרק אלו טריפות (חולין דף מז:) בעי למימר לר' יהודה דיולדת אלא דלא מקבלת זכר וכדמשמע ליסנא מדלא קאמר אלמא דלא ילדה [ט]: **אלא** תורת בהמה גסה מאי היא. קשה לימא דלית ליה חי נושא את עצמו בעופות כרבנן וי"ל מדלאסר רבי משום תורת כלי זיין משמע דאפילו המיוחד לרכיבת אדם דמודו כ"ע דחי נושא את עצמו וא"כ תורת בהמה גסה מאי היא וג' מחלוקות בדבר: **אבל** האי דאי משהי ליה אתי לכלל מלאכה. תימה ל"ל האי טעמא תיפוק ליה משום דאי משהי ליה לפיטוס אתי למימר כמוס מכלו לו כי היכי דגזרי רבנן בשבורה דלא ליתי למימר שימה מכלה לו וי"ל דולאי בשבורה יש לגזור דיון דרבנן אית להו מרביען עליה זכר א"כ משהה לו זמן מרובה אבל בזמן מועט דפיטוס לית לן למיגזר אי לאו טעמא דחזי למלאכה: **אבל** האי דלשחיטה קאי. לאו דוקא נקט האי דהא בסתם שוורים גופייהו אמרינן אימור לשחיטה זביחה אלא להכי נקט הכי דאתא לאפוקי בהמה גסה דמתני' דמיירי בבהמה טמאה נקט הכי אבל בבהמה טהורה תלינן בשחיטה ואע"ג דסתם שוורים נמי לרדיא זביחי:

מרי

[ט] אי אפשר ה"נ איכא דאמרי תריסין היינו טעמא דלא דכי שלים זינייהו קטלי בגוייהו ויש אומרים מוכרים להם תריסין דכי שלים זינייהו מערק ערקי אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה הלכה כיש אומרים אמר רב אדא בר אהבה [א]אין מוכרין להן עששיות של ברזל מ"ט משום [ב]דחלשי מינייהו כלי זיין אי הכי אפילו מרי וחציני נמי אמר רב זביד בפרזלא הינדואה והאידנא דקא מזבנינן [ג]א"ר [ד]אשי לפרסאי [ה]דמגנו עילוון: עגלים וסייחים: תניא [ו]רבי יהודה מתיר בשבורה מפני שאינה יכולה להתרפאות ולחיות אמרו לו והלא מרביען עליה ויולדת וכיון דמרביען עליה ויולדת אתו לשהויה אמר להן לכשתלד אלמא לא מקבלת זכר: בן בתירא מתיר בסום: [ז]תניא בן בתירא מתיר בסום מפני שהוא עושה בו מלאכה שאין חייבין עליה חטאת ורבי אוסר מפני ב' דברים אחד משום תורת כלי זיין ואחד משום תורת בהמה גסה בשלמא תורת כלי זיין איכא דקטיל בסחופיה אלא תורת בהמה גסה מאי היא אמר רבי יוחנן לכשיזקין מטחינו ברחיים בשבת א"ר יוחנן [ח]הלכה כבן בתירא איבעיא להו שור של פטם מהו תיבעי לרבי יהודה תיבעי לרבנן תיבעי לרבי יהודה עד כאן לא קא שרי רבי יהודה אלא בשבורה דלא אתי לכלל מלאכה אבל האי דכי משהי ליה אתי לכלל מלאכה [ט]אסור או דלמא אפילו לרבנן לא קא אסרי התם אלא דסתמיה לאו לשחיטה קאי אבל האי דסתמיה לשחיטה קאי אפילו רבנן שרו ת"ש דאמר רב יהודה אמר שמואל בית רבי היו מקריבין שור של פטם ביום אידם חסר ד' ריבבן שאין מקריבין אותו היום אלא למחר חסר ד' ריבבן שאין מקריבין אותו חי אלא שחוט חסר ד' ריבבן שאין מקריבין אותו כל עיקר מ"ט לאו משום דלמא אתי לשהויי וליטעמיך שאין מקריבין אותו היום אלא למחר מאי טעמא אלא רבי מיעקר מילתא בעי וסבר יעקר ואתי פורתא פורתא וכי משהי ליה בריא ועביד מלאכה אמר רב אשי אמר לי זבידא בר תורא משהינן ליה ועביד על חד תרין: **מתני'** [י]אין מוכרין להם דובין וארויות וכל דבר שיש בו נזק לרבים אין בונין עמהם בסילקי גרדום איצטדייא ובימה אבל בונין עמהם [יא]בימוסיאות ובית מרחצאות [יב]הגיע[יג] לכיפה שמעמידין בה עבודת כוכבים אסור לבנות: **גמ'** אמר רב חנין בר רב חסדא ואמרי לה אמר רב חנן בר רבא אמר רב [יג]חיה גסה הרי היא כבהמה דקה לפירכוס אבל לא למכירה ואני אומר אף למכירה מקום שנהגו למכור מוכרין שלא למכור אין מוכרין תנן אין מוכרין להן דובין וארויות ולא כל דבר שיש בו נזק לרבים טעמא דאית ביה נזק לרבים הא לית ביה נזק לרבים שרי אמר רבה בר עולא בארי שבור ואליבא

[ט] אי אפשר ה"נ איכא דאמרי תריסין היינו טעמא דלא דכי שלים זינייהו קטלי בגוייהו ויש אומרים מוכרים להם תריסין דכי שלים זינייהו מערק ערקי אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה הלכה כיש אומרים אמר רב אדא בר אהבה [א]אין מוכרין להן עששיות של ברזל מ"ט משום [ב]דחלשי מינייהו כלי זיין אי הכי אפילו מרי וחציני נמי אמר רב זביד בפרזלא הינדואה והאידנא דקא מזבנינן [ג]א"ר [ד]אשי לפרסאי [ה]דמגנו עילוון: עגלים וסייחים: תניא [ו]רבי יהודה מתיר בשבורה מפני שאינה יכולה להתרפאות ולחיות אמרו לו והלא מרביען עליה ויולדת וכיון דמרביען עליה ויולדת אתו לשהויה אמר להן לכשתלד אלמא לא מקבלת זכר: בן בתירא מתיר בסום: [ז]תניא בן בתירא מתיר בסום מפני שהוא עושה בו מלאכה שאין חייבין עליה חטאת ורבי אוסר מפני ב' דברים אחד משום תורת כלי זיין ואחד משום תורת בהמה גסה בשלמא תורת כלי זיין איכא דקטיל בסחופיה אלא תורת בהמה גסה מאי היא אמר רבי יוחנן לכשיזקין מטחינו ברחיים בשבת א"ר יוחנן [ח]הלכה כבן בתירא איבעיא להו שור של פטם מהו תיבעי לרבי יהודה תיבעי לרבנן תיבעי לרבי יהודה עד כאן לא קא שרי רבי יהודה אלא בשבורה דלא אתי לכלל מלאכה אבל האי דכי משהי ליה אתי לכלל מלאכה [ט]אסור או דלמא אפילו לרבנן לא קא אסרי התם אלא דסתמיה לאו לשחיטה קאי אבל האי דסתמיה לשחיטה קאי אפילו רבנן שרו ת"ש דאמר רב יהודה אמר שמואל בית רבי היו מקריבין שור של פטם ביום אידם חסר ד' ריבבן שאין מקריבין אותו היום אלא למחר חסר ד' ריבבן שאין מקריבין אותו חי אלא שחוט חסר ד' ריבבן שאין מקריבין אותו כל עיקר מ"ט לאו משום דלמא אתי לשהויי וליטעמיך שאין מקריבין אותו היום אלא למחר מאי טעמא אלא רבי מיעקר מילתא בעי וסבר יעקר ואתי פורתא פורתא וכי משהי ליה בריא ועביד מלאכה אמר רב אשי אמר לי זבידא בר תורא משהינן ליה ועביד על חד תרין: **מתני'** [י]אין מוכרין להם דובין וארויות וכל דבר שיש בו נזק לרבים אין בונין עמהם בסילקי גרדום איצטדייא ובימה אבל בונין עמהם [יא]בימוסיאות ובית מרחצאות [יב]הגיע[יג] לכיפה שמעמידין בה עבודת כוכבים אסור לבנות: **גמ'** אמר רב חנין בר רב חסדא ואמרי לה אמר רב חנן בר רבא אמר רב [יג]חיה גסה הרי היא כבהמה דקה לפירכוס אבל לא למכירה ואני אומר אף למכירה מקום שנהגו למכור מוכרין שלא למכור אין מוכרין תנן אין מוכרין להן דובין וארויות ולא כל דבר שיש בו נזק לרבים טעמא דאית ביה נזק לרבים הא לית ביה נזק לרבים שרי אמר רבה בר עולא בארי שבור ואליבא

[ט] [פר' כמו אם והרבה אי משמשים בלשון אם], [כ] [ע' כס"י מולין ח: ד"ה מחליש וכו' גרס הכא דחלשין], [ג] [בכל"ש איתא רב דפפא], [ד] [בכורות כ: מוספתא פ"ג ה"ח], [ה] שבת לד. [תוספתא פ"ב ה"ח], [ו] [ע' תוי"ט פ"ד מ"ג דפסחים ד"ה בן בתירא דהכמב"ם והכ"ב לא גרסו להא], [ז] [גיר' הערוך בערך דמים ג' דימוסיאות וע' תוס' לקמן עמוד ב' ד"ה דימוסיאות וכן גרס הרב מברטנורה וע"ש בתו"ט], [ח] [תוס' הסיק לכאן הוא לקמן יט:], [ט] [וע' תוס' מולין מז: ד"ה ולמלא ותוס' בכורות כ: ד"ה דלמא].

הגהות הב"ח

(א) גמ' אמר רב אסי. נ"ב גירסת הר"ן וע"ש אין דאמר רב אסי כו': (ב) רש"י ד"ה אינטדיא וכו' איצטדיונות כמו שור המילטדין שור שהוא מנגח והורג אנשים ומרחוק ושחוק: (ג) ד"ה בימוסיאות וכו' שאינו לצורך עבודת כוכבים וקורין לו אלט"ר ומפרש לקמן בפ' ר' ישמעאל אהא דקתני בימוסיאות של עובדי כוכבים מותרין מאי מזבח ומאי בימוס בימה של אבן אחת מזבח של אבנים הרבה ומקריב עליה זבחים דהוי:

לעזי רש"י

משי"ש [משי"ש].
ערימות.
פושיר"ר [פושיר"ר].
מעבר.
דולדורי"א [דולדורי"א].
מעצד (מעין גרזן).
אדינטי"ר. להפיל.
אלמבר"א [אלמינבר"א].
בימה.
אלטי"ר. מזבח.
ארוולד"י [אר"ק וולר"ד]. קמרון.

מוסף רש"י

שאינה יכולה להתרפאות. ולעשות מלאכה בשבת (בכורות ב:).

מסורת הש"ס

(א) [פר' כמו אם והרבה אי משמשים בלשון אם], (ב) [ע' כס"י מולין ח: ד"ה מחליש וכו' גרס הכא דחלשין], (ג) [בכל"ש איתא רב דפפא], (ד) [בכורות כ: מוספתא פ"ג ה"ח], (ה) שבת לד. [תוספתא פ"ב ה"ח], (ו) [ע' תוי"ט פ"ד מ"ג דפסחים ד"ה בן בתירא דהכמב"ם והכ"ב לא גרסו להא], (ז) [גיר' הערוך בערך דמים ג' דימוסיאות וע' תוס' לקמן עמוד ב' ד"ה דימוסיאות וכן גרס הרב מברטנורה וע"ש בתו"ט], (ח) [תוס' הסיק לכאן הוא לקמן יט:], (ט) [וע' תוס' מולין מז: ד"ה ולמלא ותוס' בכורות כ: ד"ה דלמא].

עין משפט נר מצוה

עד א מיי' פ"ט מהל' עבודת כוכבים הלכה ח ופי"ב מהל' רוצח הלכ' יב סמג לאוין מה טור ש"ע י"ד סי' קנא סעי' ה:
עה ב מיי' שם הלכה ט ופי"ב מהל' רוצח הלכה יג טור ש"ע שם סעיף ו:
עו ג מיי' פ"כ מהל' שבת הלכה ד:
עז ד מיי' פ"ט מהל' עבודת כוכבים הלכה ח ופי"ב מהל' רוצח הל' יב סמג לאוין מה טוש"ע י"ד סי' קנא סעיף ה:
עח ה מיי' פ"ט מהל' עבודת כוכבים הל' יא סמג שם טור ש"ע י"ד סי' קנא סעיף כ:
עט ו מיי' פ"ד מהל' מאכלות אסורות הלכה יד סמג לאוין קלב טור ש"ע י"ד סי' ח סעיף א:

רבינו חננאל

ויש אומרים מוכרין להן תריסין. אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה הלכתא כיש אומרים מאי טעמא דכי שלים זינייהו מיערק ערקי. (הא דאמרו אין מוכרין להן תריסין ויש אומרים מוכרין להן תריסין אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה הלכתא כיש אומרים). מ"ש עשתות של ברזל אוקימנא בפרזלא הינדואה. והאידנא דמזבנינן לפרסאי משום דאגנו עילוואן. וכל מקום אין מוכרין להן בהמה גסה עגלים וסייחין שלמין ושבורין. בן בתירא מתיר בסוס. תניא בן בתירא מתיר מפני שעושה בו מלאכה שאין חייבין עליה חטאת. פי' רוכב עליו בלבד אבל אינו חורש עמו ולא מלאכה אחרת כיוצא בה ואע"ג דר' יהודה אוסר למכור סוס לעובד כוכבים מפני שני דברים אחד שהורג בסיחופיה פי' בידיו ושניו [ועוד] כשמזקין משחינו בריחים: **ירושלמי** כשמזקין כודנו בריחים הא אמר ר' יוחנן הלכה כבן בתירא ור' יהודה מתיר בשבורה שאינה יכולה להתרפאות ולחיות. הא דאמר ר"ב יהודה אמר שמואל של בית ר' היו מקריבין שור של פטם ביום אידם. פי' זה שאמר מקריבין מנחה היו נותנין לבית קיסר מלשון תרגום מנחה תקרובתא אבל לא להקרבה לעבודת כוכבים ח"ו. ואעפ"כ חסר ד' רבוון כלומר נתן שוחד כדי שלא יהיו מקריבין ומדרינן אותו ביום אידם עצמו אלא למחר. ועוד השחיד שלא להדרינו להן חי אלא שחוט. ואסיק' ביקש רבי לבטל הדבר ועשה מעט מעט. בשנה אחת ביטל מלשלחו להן ביום אידם אלא למחר ובשנה אחרת ביטל מלשלחו חי אלא שחוט ובשנה אחרת ביטלו לגמרי: אמר רב אשי אמר לי זבידא בר תורא דמפטמינן ליה ומשהינן ועביד מלאכה כתרי תורי: **מתני'** אין מוכרין להן דובין וארויות ולא כל דבר שיש בו נזקא לרבים. אמר רב חנן בר רבא אמר רב חיה גסה הרי היא אסורה לפירכוס כבהמה דקה אבל לא למכירה לעובד כוכבים ואני אומר אף למכירה מקום שנהגו שלא למכור אין מוכרין להן: **[גמ']** ומקשי' אין מוכרין להן דובין וארויות מפני שיש בהן נזק לרבים כלומר מזיקין לרבים. הא חיה גסה שאינה מזקת שרי ופריק רבא בר עולא מתני' דדייקת מינה הא חיה שאינה מזקת לרבים שרי בארי שבור